

Sadržaj

PREDGOVOR (dr. sc. Mirko Valentić)	11
KRATICE	34
1. UVODNA RAZMATRANJA	39
1.1. Predmet i ciljevi istraživanja	42
1.2. Prostor istraživanja	43
1.3. Razdoblje istraživanja	43
1.4. Metoda istraživanja	44
1.5. Način izlaganja	46
1.6. Neke specifičnosti u pristupu	48
2. POJAM I DEFINICIJA VLAŠKOG IMENA	49
2.1. Pojam Vlaha	49
2.2. Definicije Vlaha	49
2.3. Etimološko značenje pojma „Vlah“	56
2.4. Druga vlaška imena	57
2.4.1. Morlaci	57
2.4.2. Cincari	58
2.4.3. Čići	59
2.4.4. Ostala vlaška imena	60
2.5. Leksikografija o Vlasima	61
3. HISTORIOGRAFSKI PROBLEMI I ASPEKTI VLAŠKOG PITANJA	64
3.1. Obilježje dosadašnje historiografije	64
3.2. Psihološke prepreke afirmaciji vlaške problematike	65
3.3. Odnos Vlaha i Srba	67
3.3.1. Opći dokazi da su Vlasi narod	67
3.3.1.1. Vlaško ime	67
3.3.1.2. Raširenost pojma „Vlah“	68
3.3.1.3. Vlaški jezik	68
3.3.1.4. Zemljopisni pojmovi	68
3.3.2. „Srpski dokazi“ da Vlasi nisu Srbi	68

3.3.2.1. Dušanov zakonik	69
3.3.2.2. Srpska historiografija	69
3.3.2.3. Prezriv stav prema Vlasima	70
3.3.2.4. Statistički podatci o Vlasima	70
3.3.3. Dokazi da hrvatski Vlasi nisu Srbi	71
3.4. Vlasi kao socijalna kategorija	71
3.5. Ostala pitanja i problemi	73
4. PREGLED TEORIJA O ETNOGENEZI VLAHA	81
4.1. Glavni problemi vlaške etnogeneze.	81
4.2. Tri etnogenetske teorije s kraja XIX. stoljeća.	84
4.3. Keltska teorija	85
4.4. Mezijska teorija	87
4.5. Ilirsko-romanska teorija	88
4.6. Maurska teorija	88
4.7. Vlasi u doba seobe Slavena	89
4.8. Suvremene teorije i pristupi	91
5. VLAŠKI JEZIK	93
5.1. O vlaškom jeziku općenito	93
5.2. Sustav romanskih jezika vlaške skupine	94
5.2.1. Aromunski ili cincarski jezik.	95
5.2.2. Istrorumunjski jezik	96
5.2.3. Veljotski ili dalmatski	96
5.3. Kada nestaje vlaški jezik u Hrvatskoj i Bosni.	98
5.4. Vlaški leksik	99
5.5. Vlaška onomastika	104
5.5.1. Vlaška osobna imena	105
5.5.2. Vlaška prezimena	106
5.5.2.1. Prezimena od vlašskog imena	106
5.5.2.2. Prezimena od vlaških osobnih imena i riječi	107
5.5.2.3. Vlaški oblici slavenskih prezimena	110
5.5.2.4. Prezimena s morfemom <i>-el-</i> (<i>-elj-</i> , <i>-ela-</i> , <i>-elić-</i>).	111
5.5.2.5. Prezimena sa završetkom <i>-as-</i>	111
5.5.2.6. Prezimena sa završetkom <i>-man-</i>	113
5.5.2.7. Ostala vlaška prezimena.	113
5.6. Vlaška toponomastika u Hrvatskoj	114
5.6.1. Toponimi izvedeni od vlaških etnika	114

5.6.2. Toponimi od vlaških i romanskih riječi i imena.	116
5.7. Ostala jezična pitanja.	118
5.7.1. Utjecaj vlaške populacije na hrvatski jezik	118
5.7.2. Odnos vlaškog i drugih jezika	119
6. VLASI NA BALKANU.	122
6.1. Opći uvod	122
6.2. Rumunjska	123
6.3. Bugarska.	125
6.4. Grčka.	128
6.5. Makedonija	131
6.6. Albanija.	132
6.7. SR Jugoslavija	134
6.7.1. Crna Gora.	134
6.7.1.1. Vlaški toponimi u Crnoj Gori.	140
6.7.2. Uža Srbija.	141
6.7.2.1. Srednjovjekovna Srbija	141
6.7.2.2. Vlaški toponimi u Srbiji	143
6.7.2.3. Jedan putopis o srbijanskim Vlasima XIX. stoljeća	144
6.7.2.4. Napomena o vlaškoj prehrani	146
6.7.2.5. Brojnost Vlaha na prijelazu XIX. u XX. st.	146
6.7.2.6. Vlaško pitanje na početku XX. stoljeća	147
6.7.2.7. Aktualne vijesti o srbijanskim Vlasima.	148
6.7.3. Kosovo	149
6.8. Bosna i Hercegovina.	150
6.8.1. Vlasi prije dolaska Turaka	150
6.8.2. Vlasi u tursko doba	151
6.8.3. Vlaški toponimi u Bosni i Hercegovini	154
6.8.4. Razmještaj bosanskohercegovačkih Vlaha	155
6.9. Bivša Jugoslavija (FNRJ i SFRJ)	156
7. VLASI U SREDNJOJ EUROPI.	158
7.1. Mađarska	158
7.2. Slovačka	158
7.3. Češka.	160
7.4. Austrija	161
7.4.1. Doseljenje i razmještaj.	162

7.4.2. Vjera	165
7.4.3. Jezik	165
7.4.4. Tvrdnje nekih gradišćanskih povjesničara o Vlasima	165
7.5. Slovenija	166
7.6. Švicarska	168
7.7. Moldavija	169
7.8. DODATAK: Vlasi u Zagrebu	169
8. ETNOOBILJEŽJA VLAŠKOG SVIJETA	171
8.1. Neke načelne opasnosti u obradi vlašskog mentaliteta	171
8.1.1. Svojstva vlašskog mentaliteta	174
8.2. Djelatnost Vlaha	179
8.2.1. Proizvodnja sira	179
8.2.2. Trgovina robom	180
8.2.3. Martolozi	181
8.2.3.1. Definicija i etimologija martoloza	181
8.2.3.2. Vjerska i etnička pripadnost martoloza	183
8.2.3.3. Djela i karakter martoloza	184
8.2.3.4. Trgovina robljem u martologa i Vlaha općenito	187
8.2.4. Vlasi kao najamni radnici	193
8.2.5. Vlasi kao poljoprivrednici	193
8.2.6. Vlasi kao urotnici i hajduci	193
9. VLASI U OSMANSKOM CARSTVU	194
9.1. Dolazak Turaka u Europu	194
9.2. Političko ustrojstvo Osmanskog Carstva	195
9.3. Pravni položaj Vlaha u Osmanskom Carstvu	197
9.4. Islamizacija Vlaha	200
9.5. Vlasi i problem stećaka	202
10. VLASI U HRVATSKOJ PRIJE TURSKIH RATOVA	207
10.1. Regionalna rasprostranjenost Vlaha u Hrvatskoj	207
10.2. Starohrvatski Vlasi	208
10.2.1. Vlasi na posjedima hrvatskih velikaša	210
10.2.2. Kraljevski Vlasi	212
10.2.3. Vlasi u primorskim komunama	212
10.3. Vlasi u Dalmaciji	213

10.4. Vlasi u Poljicima	217
11. PROCES NASELJAVANJA VLAHA U HRVATSKU KRAJINU	219
11.1. Slavonska krajina	220
11.2. Varaždinski generalat	221
11.3. Karlovački generalat	222
11.4. Civilna Hrvatska	233
11.5. Hrvatsko primorje	234
11.6. Borbe u vezi s naseljavanjem	235
12. VLAŠKA PRAVA I DUŽNOSTI	237
12.1. Opće postavke	237
12.2. Vlasi u srednjovjekovnoj Srbiji	238
12.2.1. Srpsko zakonodavstvo prije Dušana	238
12.2.2. Dušanov zakonik	239
12.3. Vlasi u Osmanskom Carstvu	240
12.4. Vlasi u Hrvatskoj	242
12.4.1. Pregled Vlaških statuta iz 1630. god.	242
12.4.2. Analiza Vlaških statuta iz 1630. god.	247
Zaključak	251
Izvori	254
Bibliografija	257
Prilozi	
Prilog I. Kronologija	294
Prilog II. Pojmovnik	308
Prilog III. Tablični pregled naseljavanja Vlaha u sjeverozapadnu Hrvatsku	313
Bilješka o autoru	319